

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 053 «Психологія»
за освітньою програмою «Психологія»
на тему: «Маніпуляція як соціально-психологічний феномен»

Виконавець:

Студентка 4 курсу 41 групи
факультету ФЕУП
Феняк Юлія Вадимівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

Доктор філософії в галузі
філософії, ст. викладач

І.М. Орленко
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві соціально-психологічні маніпуляції укоренилися як найважливіший елемент суспільної взаємодії. З швидким розвитком сучасних технологій та швидким поширенням інтернету ми маємо доступ до величезної кількості інформації. Однак це створює умови для поширення різних форм маніпуляції через соціальні мережі, медіа та інші канали. Важливим питанням у сучасному політичному контексті маніпуляція грає важливу роль у формуванні громадської думки, впливу на виборців та маніпулюванні виборами через фейкові новини, дезінформацію та інші методи. Якщо розглядати світ бізнесу та реклами, ми бачимо, що активно використовують психологічні методи для маніпулювання споживачами, щоб стимулювати продажі та збільшувати прибуток. Але і популярні соціальні мережі та інтернет-платформи стали простором, де легко поширюються фейкові новини, міфи та маніпулятивна інформація, що може впливати на погляди та поведінку користувачів. Маніпуляція може бути використана для маніпулювання культурними стереотипами, ідентичністю та переконаннями людей, що може мати серйозні наслідки для суспільства.

Таким чином, розуміння та вивчення маніпуляції як соціально-психологічного феномену залишається важливою проблемою для сучасного суспільства з метою розвитку захисних механізмів та критичного мислення серед громадян.

Об'єкт дослідження - феномен соціально-психологічної маніпуляції.

Предмет дослідження - сутність маніпулятивних відносин у соціальній взаємодії, причини, передумови та характер цих відносин.

Мета дослідження - вивчення феномену маніпуляції в різноманітних її проявах, а також способів протидії з метою забезпечення психологічної безпеки.

Для досягнення мети дослідження, необхідно розв'язати наступні завдання:

1. Виявити соціально-психологічну сутність феномена маніпуляції з урахуванням теоретико-методологічного аналізу проблеми.
2. Визначити психологічні механізми маніпуляції та її типи.

3. Розробити програму емпіричного дослідження показників впливу маніпуляції і відповідних характеристик особистості.

4. Емпірично дослідити показники впливу маніпуляції відповідно до певного спектру властивостей особистості.

5. Розробити заходи профілактики впливу маніпуляції на особистість.

Методи дослідження. *Теоретичні:* аналіз класифікація систематизація та порівняння теоретичних та експериментальних даних з проблеми дослідження. *Емпіричні:* опитування тестування спостереження формування експерименту та його констатування.

Емпіричний метод передбачав використання конкретних методик: діагностика психологічної проникливості («Тест – опитувальник «Психологічна проникливість» О.П. Саннікової, О.А. Кісельової); діагностика навіюваності («Тест- опитувальник Внушаємості» О.П. Саннікової, Ю.П. Фоля); діагностика широкого спектру властивостей особистості (16-PF опитувальник Р. Кеттелла).

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: Г. Шиллер визначає маніпуляцію як прихований примус, програмування думок, намірів, почуттів, відносин, настанов, поведінки. Р.Гудін представляє її як приховане застосування влади (сили) врозріз з гаданою волею іншого. У трактуванні У. Рікера маніпуляція постає як таке структурування світу, яке дозволяє вигравати її провіднику.

Емпіричний метод: основні результати теоретико — емпіричного дослідження впливу маніпуляції на особистість доповідались на науково — практичній конференції «Теоретичні та практичні модуси інклюзії в умовах воєнного стану в Україні», 20 грудня 2023 р. (Одеса, 2023р.).

Отримані експериментальні результати були опрацьовані за допомогою кількісною та якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням.

Обсяг і структура роботи: Дипломна робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, таблиць 2, графік 1, малюнок 1. Повний обсяг роботи складає 66 сторінок тексту, основний текст - 60 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну і методи дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічне вивчення маніпуляції як психологічного феномену» розкрито: поняття маніпуляції, психологічні механізми та типи маніпуляції. Проаналізовано психологічні механізми маніпуляції, такі як емоційне вплив, маніпуляція інформацією, маніпуляція загрозами та інші. Ці механізми дозволяють маніпуляторам використовувати різноманітні підходи для маніпулювання своїми цілями та здобуття бажаних результатів.

У другому розділі «Організаційно-методологічне вивчення впливу маніпуляції на особистість» описуються методики які використані в емпіричному дослідженні та організація дослідження, розкриває результати власного дослідження, досліджено показники впливу маніпуляції відповідно до певного спектру властивостей особистості.

З метою вирішення поставлених дослідницьких задач ми розробили програму емпіричного дослідження впливу маніпуляції на особистість на підставі аналізу існуючих психодіагностичних методик, які направлені на вивчення показників навіюваності, психологічної проникливості, спектра рис особистості, гіпотетично пов'язаних із психологічною проникливістю та навіюваністю, а саме:

- а) «Тест-опитувальник Внушаємості» О.П. Саннікової, Ю.П. Фолі.
- б) Тест - опитувальник психологічної проникливості «Психологічна проникливість» О.П. Саннікової, О.А. Кісельової;
- в) 16 - факторний особистісній опитувальник - тест Р.Кеттелла, спрямований на вивчення спектра властивостей особистості.

За результатами дослідження виявлено, що особистості з високим рівнем вразливості зазвичай ведуть себе невпевнено в групі, піддавшись впливу оточення та соціальних норм. Вони часто є пасивними у ситуаціях, де потрібно приймати рішення.

ВИСНОВКИ

1. Виявлено соціально-психологічну сутність феномена маніпуляції з урахуванням теоретико-методологічного аналізу проблеми.
2. Визначено психологічні механізми маніпуляції та її типи.
3. Розроблено програму емпіричного дослідження показників впливу маніпуляції і відповідних характеристик особистості.
4. Емпірично досліджено показники впливу маніпуляції відповідно до певного спектру властивостей особистості.
5. Розроблено програму тренінгу щодо протидії впливу маніпуляції на особистість.

Таким чином мета та завдання дослідження є досягнутими.